

באת מערכות

אגרות קוראים

הכוח העברי העליון וההוללות נקוק להבהרת מחשבות
לכיוון הצעות, להקשת פרכים.
"באת-מערכות" נלעבה למקום להבהרת הרהורים
ואיפוא של קהל הקוראים ואנשי = האג. מעל באתו זו
יכל הקורא הער, החורף למאות הכוח ואמאלי משימותיו,
לפגייה על מלגים אתה לכיס, לערער על הנחות מקבלות
להיות יוצא להצעות מחשבות ואתקלות.

האינטרס האישי כגורם באימונים

אנו מודעים ברבים על דרישות מינום אלו, ומטילים
על מפקדי הכיתות ומפקדי המחלקות את האחריות לכך שכל
אנשי גודו זה ילמדו וידעו מהן הדרישות והמינומיות בכל
אחד מנושאי הלימוד. באופן זה יודע המורה בדיוק מה עליו
ללמד, כל חייל יודע מה עליו ללמוד, וכל מפקד כיתה
ומפקד מחלקה מבין כי הוא אחראי לכך שכל אנשי ילמדו
דברים בסיסיים אלה. מתנהל רישום פשוט בנוגע לכל חייל
שאינו מצליח להגיע לרמה הדרושה בנושא זה ואחראי. וכך,
למשל, אם נכשל חייל בידעת שיעור מסוים — יודע הוא
כי אינו זכאי לבקש חופשה, לא רגילה ולא מיוחדת, עד
שיגיע לרמת הידיעה המינימלית הדרושה. לעזרתו עומד
ערב-ערב מורה — במסגרת כל פלוגה, אין כל דבר חדש,
או בלתי-רגיל — באורח-אימון זה. אולם תכופות-מדי יקרה
שאנו מעבירים את החיילים דרך האימונים, מבלי להטיל
עליהם את האחריות לכך שילמדו. גאים אנחנו על שמלמדים
אנו היטב, ועומדים אנו על כך שכל איש יהיה בא על
שלומד הוא היטב." (עמוד 22).

במקום אחר ברשימה מספר המהבר על השואות
ה"ניקוד" של תוצאות מבחנים שנערכו בין ארבעה
גדודים:

"אולם קרה וכל הפלוגות של גודו מסוים אחת, והגודו
בכללו, צברו מספר נקודות גדול משל כל שאר היחידות
המקבילות בכל נושא ונושא." (עמוד 21).

אף קטע זה התאים במדויק למצב שהתהווה בין
שלושת הגדודים שלנו שהתאמנו באותם התנאים.
באותו מקום וחומר אנושי שוה (במקרה זה "ספרור"
הנקודות נעשה רק לגבי קליעה).

ובכן, לפנינו שני מקרים דומים משני צבאות
שונים, שהלקח הנלמד משניהם דומה להפליא. ואם

בגליון "צקלון" מס' 28 מתפרסמת רשימה מאל-
פת מאת קול' לויט' פאקרר מצבא-ארצות-הברית
בשם: "הנושא המרכזי".

כשעיינתי ברשימה זו והגעתי לסעיף "האימונים"
— נדמה היה לי שדברים דומים על אותו נושא
שמעתי זה-לא-כבר ממקור אחר. ואכן, נזכרתי שזמן
קצר לפני התפרסם רשימה זו שוחחתי עם מג"ד-
מילואים אשר גדודו התאמן השנה בחדשי הקיץ,
והגיע באימוניו להישגים מצוינים אשר עלו בהרבה
על הישגיהם של גדודים אחרים, שהתאמנו באותם
נושאים ובאותו שטח (לדוגמה: באותו גודו
זכה אחת גבוהה ממצבת-המתאמנים ב"אות-הקלע",
בעוד שבגדודים האחרים לא הגיעו אלא לאחוז קטן
מזה בהרבה). כששאלתי, מה לדעתו הסיבה לכך —
הסביר לי מה היא שיטת האימונים בה נהג. והנה,
כשקראתי את הרשימה הנוכרת-לעיל הגעתי לקטע:
"מפקד הגדוד הסביר את ההישג המצויין של פלוגת
תיו..." היה ברור לחלוטין שאת אותו ההסבר בדיוק
(אולי בשינויי נוסח קלים בלבד) קיבלתי גם מפי
המג"ד שלנו. באותו קטע כתוב:

"במשך אימונינו נהגנו לפי שלבי-אימון המקובלים:
כנה, הצגה, תרגול, בחינה ודיון (או בקורת). אנו מארגנים
בדקדקות את העברתו של כל שלב. אולם אנו מדגישים את
השלב שלעיתים כה תכופות נוהגים להשמיטו באימונים, או
לעבור עליו בפרוף — שלב הבחינה. אנו — קצינים-מבצעים
הגדודי, קציני הגדוד העוסקים באימונים, ואני — קובעים
מהו המינום שחייב כל חייל לדעתו על כל נושא ונושא.

מאתר שתוצאות מבחניך רשומים כחוק בכרטיסך — כראו יוצרים יסוד אחד לגמרי, להשתתפותו הפעילה בתהליך ההתאמנות.

„כמו כן הודעתי לאנשי שחיילים אשר לא יעמדו הפעם במבחנים יקראו בהודמנות הראשונה לאימון תלת-חדשי נוסף, לצורך השלמת ידיעותיהם, ברובזמן שחיילים שיעמדו במבחנים יהיו פטורים מהאימון הקרוב, וכן — שחיילים מפגרים יצטרכו להתאמן שעות נוספות, על חשבון שעות המנוחה שלהם, על-מנת להשלים את ידיעותיהם; ולעומת זאת חייל אשר יגיע לרמת הנדרשת במקצוע מסוים יגש מיר למבחן באותו מקצוע, מבלי להתחשב בעובדה שחבריו לא הגיעו עדיין לכך — ובכך יסיים אמון באותו מקצוע ויעבור למקצוע חדש. (הבעיות הטכניות הקשורות בכך נפתרו ע"י הקמת כיתות — שות-רמה במחצית תקופת האימון). הוראות והסברות בהבר המבחנים פורסמו על לוחות המודעות ב"פלוגות, ונעשה תעמולה ענפה ע"י המדריכים וע"י פלסקים מאיר-עניים בכל פנות המחנה."

„ואכן, תריקות הרצון-להצליח החלו לתת אותותיהן: מתת האימונים עלה, גבר יצר התחרות ופתחה ההתמרמרות על השפשוף שלא נראה עתה מיותר לנוכח המטרה שגראתה בסופו.

יצאתי מנסינו זה ותוצאותיו, שבע רצון לחלוטין, ובתרגשה זו יצאו אף כל חיילי הגדוד ומפקדיו."

והוא מסיים :

„הכנת כרטיס ההישגים האישי, בו נרשמות תוצאות המבחנים פותרת לנו בעיה נוספת, שהתחבטנו בה רבות מאז הקמת הגדוד, והיא: התאמת הרמות השונות של אנשי הגדוד, ושיבוצם הנכון ביחידות-המשנה, וכן שיבוץ נכון ומתאים לרמת האימונים של אנשי-הגבורה הנקלטים בגדוד." עד כאן — דברי המג"ד. נדמה לי ש"האסמכתה" של שני המג"דים הללו, המגיעים בסופו-של-דבר למסקנות דומות וחיוניות, דיה בהחלט לכך, ששיטת אימון כזו תתקבל ותקלט בכל יחידות צה"ל.

ידידיה ארגמן — סרן

כך הוא הדבר, הרי שנושא זה אימר דרשני, דוגמאות אלו מוכיחות לנו שלא כל המפקדים (וזאת — אף בצבאות בעלי-התק) השכילו למצות במלואו את הגורם-העצום הזה הנקרא „האינטרס האישי", (וכי שאני גורס כך, כונתי היא בעיקר ליחידות, והגני מוציא כאן מהכלל את הקורסים השונים, ששם ברוב המקרים קיים גורם זה באופן טבעי).

נשאלת, איפוא השאלה: איך נצליח להחדיר באימונים ביחידות גורם חשוב זה, על-מנת שנעלה את רמת האימונים בהן? ועל כך באה התשובה הברורה בדברי אותו מג"ד, המקבילה בעיקרה ל-עצותיו של המפקד האמריקאי, כפי שציטטתיה לעיל. ועל דבריו אלה אוסיף עוד מספר מלים מפי המג"ד שלנו :

„החייל מוכרח לדעת מה רוצים ממנו, מה הם ההישגים הנדרשים ממנו, באימונים, ומה יהיה גמולו לאחר שיגיע להישגים הללו. ידועה טענתם של הרבה חיילים, בעיקר בין אנשי המילואים: „שוכ פעם אותו שפשוף, כבר אלף פעמים עשינו אותו דבר, נמאס כבר, ברור שאותו חייל שיעצן כך לא יעשה את מה שנדרש ממנו ביחידות וברצון, ומטרתו וכל-מחשבתו תהיה רק — באיזו דרך לעבור על ימנו זה ביתר-מהירות ובפחות-מאמץ, מבלי שיתן את דעתו לאימונים עצמם, להישגיו, ולהתקדמותו בתקופת שירותו; ואין צורך להוסיף ולפרט מה תהינה התוצאות של אותו אימון. אבל, באם נקח את אותו החייל (כפי שעשיתי זאת השנה בגדודי) ונאמר לו בתחילת האימון: עליך (אני מדגיש „עליך", ולא „עליכם") להגיע להישגים אלה ואלה ברובה, במקלע, בשדאות וכי' (וכאן בא פירוט מדויק, מה הם ההישגים הנדרשים ובהם בדיוק יבחן). לאחר שתעמוד במבחן אישי בכל אחד מהמקצועות הללו — תהע קודם כל אתה-עצמך מה הן באמת ידיעותיך, ונדע גם אנחנו לא לקרוא לך שנית לאימונים באותם הנושאים שבקלותך הוכחה בהם.

בעקבות: בתחום הרין והמשפט בצבא

א. מה עוד חידש השיפוט הצבאי תשט"ו-1955

(בעקבות מאמרו של אל"מ זוהר — „מה חידש חוק השיפוט הצבאי תשט"ו, מערכות צ"ה)

המחוקקים. וכן כי השופטים המשפטיים, תובע צבאי ראשי וסנגור צבאי ראשי יהיו גם הם בעלי הכשרה משפטית ובעלי נסיון משפטי, לעומת חוקת השיפוט תש"ח, אשר ודיבה רק פרקליטים צבאיים להיות בעלי הכשרה משפטית.

3. החוק החדש קובע, כי נשיא בית-הדין הצבאי המיוחד ונשיא בית-הדין הצבאי המחוזי יהיו שופטים-משפטיים קבועים, אשר כל אחד מהם

ברצוני לציין עוד מספר חידושים בחוק הנ"ל, אשר אינם מופיעים ברשימתו הנ"ל של אל"מ זוהר, ולהלן כמה מהם :

1. החוק החדש מגדיר בצורה רחבה יותר את המונח „בעל הכשרה משפטית", (ומוסיף מונח חדש: „בעל נסיון משפטי").
2. החוק החדש קובע, שיהיו לצבא שופטים צבאיים משפטיים קבועים בבית-הדין הצבאי לערער ריט, בבית-הדין הצבאי המיוחד ובבית-הדין

הצבאי המיוחד ונשיא בתי-הדין המחוזי יעמדו כל אחד בראש בתי-דינו.

(ב) נשיא בתי-הדין הצבאי לערעורים יהיה ממונה על סדרי המנהל של בית דינו ויקבע כללים לקביעת הקנהל בבתי-הדין הצבאי המיוחד ובבתי הדין המחוזיים.

(ג) נשיא בתי-הדין הצבאי המיוחד ונשיא בתי-הדין המחוזיים יקבעו כל אחד לגבי בתי-דינו את סדרי המנהל של בתי-דינם.

10. כן קובע החוק כי נשיא בתי-הדין הצבאי המיוחד, ונשיא בתי-הדין המחוזיים והשופטים הצבאיים-המשפטיים הקבועים בכל בתי-הדין יתמנו על ידי הרמטכ"ל בהמלצת נשיא בית הדין לערעורים.

אין ספק, שכל החידושים שגמנו לעיל ראויים להמנות בין "בעלי חשיבות ממדרגה ראשונה ובעלי ענין כללי ביותר".

אלם חשיבותם עוד עולה אם נקח בחשבון שהכנסת הכריעה בשאלות אלו, לאחר שהתנהל סביבן ויכוח פומבי ער. על נושאים אלה נתפרסמו מאמרים בכתבי-העת המקצועי של איגוד עורכי-הדין בישראל, ואיגוד זה אף הקדיש אסיפות כלליות לדיון חיפשי בשאלות הנ"ל.

כותב שורות אלה פרסם ב"מערכות" (מארס 1955) רשימה בשם: "בית דין צבאי בלתי תלוי — כיצד?", וסיים בהצעות מפורטות בקשר לשאלות —

1. בדבר קביעת מסגרת ארגונית נפרדת ועצמאית למערכת בתי-הדין הצבאיים.
 2. בדבר קביעת רמות מקצוע ונסיון הולמים את תפקידי השפיטה בבתי הדין הצבאיים לדרגותיהם;
 3. בדבר קביעת הוראות מפורשות בחוק להבטחת אי-תלותו של השופט המקצועי ושל בית הדין הצבאי.
- הואיל ובזמן פרסום הרשימה הנ"ל דנה ועדה מיוחדת בכנסת בחוק בכללותו, לא ניתן לפרסם את ההצעות הנ"ל, ונאלצתי להסתפק במקומם במשפט קצר כלהלן: "...אשר לשופטים המקצועיים מתעוררות בעיות אלה: ... (1. 2. 3. כנ"ל)... בעיות אלה נתונות עתה לדיונה של הכנסת וחזקה עליה שתמצא להן את הפתרונות הראויים".
- הכנסת פתרה שאלות אלה בחידושים שמניתי לעיל ואשר לא מצאו את מקומם ברשימתי של פרקליט צבאי ראשי, כנראה בשל הקושי המובן

יעמוד בראש בתי-דינו. (קביעה זו שונה מן האמור בנדון בחוקת השיפוט תש"ח).

נשיא בתי-הדין המחוזי ימנה תמיד בכל מותב של בתי-דין מחוזי שופט משפטי אחד, פרט למקרה, בו מחליט הנשיא להענות לחות דעתו של הפרקליט הצבאי, כי אין הכרח למנות שופט כנ"ל. במידה והנשיא לא ימנה שופט כנ"ל, עליו לרשום את נימוקי החלטתו זו בכתב ההרכב. (לפי חוקת השיפוט תש"ח לא היתה כל חובה למנות שופט משפטי, אלא רק לפי דרישתו של פרקליט צבאי).

4. החוק החדש קובע, כי בכל מותב של בתי-הדין הצבאי לערעורים יתמנו על ידי נשיאו רוב של שופטים-משפטיים. (גם בקביעה זו יש חידוש לעומת חוקת השיפוט תש"ח).

5. החוק החדש קובע תקופות נסיון משפטי בהתאם לדרג כללה:

(א) שופטים משפטיים קבועים בבתי-הדין הצבאי לערעורים ופרקליט צבאי ראשי — 6 שנים;

(ב) נשיא בתי-הדין הצבאי המיוחד ונשיא בתי-הדין המחוזיים — 4 שנים;

(ג) שופטים משפטיים קבועים בבתי-הדין הצבאי המיוחד ובבתי-הדין המחוזיים, פרקליטים צבאיים, תובע צבאי ראשי וסגור צבאי ראשי — 2 שנים. (קביעה זו מהווה חידוש רב לעומת חוקת השיפוט תש"ח).

6. החוק החדש קובע לראשונה את מעמדו של השופט המשפטי הקבוע בצבא, כשופט ב"ישראל, נותן לו חסינות משפטית ומגדיר את קביעותו בתפקיד.

7. בניגוד לחוקת תש"ח אין החוק החדש קובע את שר-הבטחון כראש הרשות המשפטית בצבא, ואת מפקד המחוז כראש רשות משפטית במחוז. החוק החדש מוציא את בתי-הדין הצבאיים ממסגרת הפרקליטות ומזנע במפורש מאת פרקליט צבאי ראשי את סמכות הפיקוח על בתי הדין הצבאיים ועל הנהלתם. (לפי חוקת השיפוט תש"ח בתי הדין המחוזיים כלולים במסגרת הפרקליטות).

9. החוק קובע מערכת נפרדת לבתי-הדין הצבאיים ואת הנהלתה העצמית, על ידי ההוראות כלהלן: (א) נשיא בית הדין הצבאי לערעורים יעמוד בראשו של בתי-דין זה. נשיא בתי-הדין

שעמד בפניו למצות את הנשוא כולו במסגרת מאמר ב"מערכות".

לכן מצאתי לנכון להעלות נקודות אלה בפני קהל קוראי "מערכות" ולמנוע טעויות אפשריות בהבנתו הנכונה של החוק החדש.

לבסוף, הערה בקשר לחידושים בחוק המטריאלי ובחוק הפרוצדורלי. מבלי לפגוע כמלוא הגימה בערך העבודה העצומה, הפוריה והמבורכת שהשקיעו פרק' ליט צבאי ראשי וחבר עוזריו, ועדות שונות בצבא, ועדות ממשלתיות ולאחרונה הועדה המיוחדת ב- כנסת בגיבושו של החוק, הצמד להכנס לתקפו ב-

אחד בינואר, 1956 — עלי לצין, שמרבית החידושים בשני החוקים הנ"ל הנם בעיקרם תוצאת עבודתם של בתי-הדין הצבאיים, על שתי הדרגות, אשר מצאו את ביטולם בשורה ארוכה של הלכות פסקות ו- פירושים, שניתנו על-ידם בפסקי-הדין שלהם במשך למעלה משבע שנים, בין התורמים להתגבשותה של יודיקטורה צבאית זו לא מועט חלקו של הפרקליט הצבאי הראשי אל"מ זוהר, שתרם תרומה נכבדה לכך בכחן כשופט מקצועי בבית-הדין הצבאי ה- עליון, כאחד מסגני הנשיא וכחבר הנשיאות. נחום שדמי — אלוף משנה

ב. שופטים מקצועיים ובלתי מקצועיים בבית הדין הצבאי

רסן י. אשל!

שמחתי לקרוא את מכתבך ב"מערכות" צ"ה, מאחר ואחת ממטרותיו של מאמרי היתה לעורר את ציבור הקוראים למחשבה עצמית בנושא שהעליתי. הרשה-נא לי להשיב לך מחמאה על מחמאתך אתה ולקבוע שמכתבך נכתב בצורה נאה וברורה, ובודאי עורר את קהל הקוראים להרהור נוסף בנושא.

להלן — הערותי לגבי שלוש הנקודות שעוררת:

א. בעיות מקצועיות צבאיות.

אתה מציע שביד-דין צבאי, כדוגמת בית-משפט אזרחי, יודקק בפתרון של בעיות מקצועיות צבאיות לעזרת עדים מומחים, שיבואו ויעידו בפניו. תרשה-נא לי להצביע על החסרונות של פתרון זה:

1. הומנת עדים מומחים תאריך את זמן התהליך המשפטי, והרי אחת הדרישות העיקריות שאנו מע- מידים לשיפוט צבאי היא — שיהיה מהיר.
2. באם יופיעו יותר ממומחה אחד (והרי אנו יודעים שכמעט תמיד, כשהתביעה מבקשת להזמין מומחה — מבקשת אף הסניגוריה מצדה להזמין מומ- חת אחר), ודעותיהם תהיינה מנוגדות (וכך קורה עפ"י רוב) — הרי יחזור ה"כדור" ל"סל" של ה- שופטים, ואם כן, מה הועילו חכמים בתקנתם?

דרך-אגב, ברצוני להוסיף, שמאחר וגם בשיפוט האזרחי התבררו המגרעות של שימוש במומחים בקנה-מידה גדול, גדל-והולך, הן בארץ והן בחו"ל, מספר המקרים בהם יושבים ליד השופט, איש- המקצוע-המשפטי, שופטים "אקסורים" (בענינים מסחריים, ימיים, עסקות של בורסה, וכו'), לקהל

הקוראים עדיין זכור ודאי המשפט שהתנהל בפני בית-המשפט המחוזי בת"א בענין זכות פטנט על ייצור תרופות אנטיו-ביוטיות. בהרכב בית-הדין ישב אז, חוץ מהנשיא התורן, ד"ר צלטנר, בתורת אקסור, גם הפרופ' ברגמן).

ב. בעיות נוהל ונוהג צבאי.

האמור לעיל קיים-ועומד גם לגבי השגותיך ב- נקודה זו. ברצוני רק להוסיף שפרט לנוהל, שהוא כתוב בפקודות מטכ"ל (אם גם לא תמיד), קיים נוהג, שהוא על-פי-רוב אינו כתוב, ולכן אינו יכול להיות ידוע לשופט המשפטן.

ג. התנהגות מבישה ובלתי-הולמת.

הנני מצטער לקבוע מתוך השגותיך בנקודה זו (מצטער — לגבי עצמי), שכפי הנראה לא הבהרתי במאמרי הנ"ל את מחשבתי דיו-הצורך: כשדיברתי על סוגי-קצינים שונים, כונתי היתה שאם מדובר, למשל, על התנהגות מבישת כתוצאה מהתקלות פתע בלתי-צפויה באויב — אין להעמיד אותן דרי- שות עצמן לקצין חיל-רגלים ותיק ומנוסה ולקצין מאחד השירותים, אשר יכול להיות שלא הוכשר למגע עם אויב, או שלא התנסה בכך.

ולכן חולק אני על דעתך שקיימת אפשרות לק- בוע "קודכס" מושלם של התנהגות שהולמת, או שאינה-הולמת קצין, הנני סבור שאין כל אפשרות לחוות מראש את כל המצבים בהם עלול להמצא המפקד תוך מילוי תפקידיו ומחוצה-להם, ולחלק את התנהגותו בהם לשני סוגים: "הולמת" ו"בלתי- הולמת". בדרך זו לא הלכו אף הצבאות הגדולים, ובעלי נסיון רב ללא-שיעור, משלנו. מספיק לצין שהן בחוקה הצבאית הבריטית (Army Act, 1955),

(1) פורסם ב"פסקים מחוזיים", כרך ה', עמ' 3, תביעה אזרחית תא/1003/51: "פרק דויד אנו קומפני" נגד "אביק".

יעלה אם אותו קצין חי"ר, הנאשם בהתנהגות מבישה מול איב, ינכת שכתוך חבר השופטים יושב חברו, אשר תחושת-הקרב ידועה לו מתוך גסיונו האישי. קרנו של השופט-המשפטן רק תעלה אם הוא יתעץ עם „סגן-משנה בן עשרים, המשרת בצבא שנתיים“, כדבריו, (ושאת דעתו של הלז אינו חייב, אגב, לקבל), מאשר לו היה מחליט, לבדו על התנהגות במסיבות ובמצבים, שיכול להיות שמעולם לא התנסה בהם, ולכן אין לדרוש ממנו את הבנת המעמיקה.

י. זהר — אלוף משנה

(Act. 64) והן בחוקה של ארצה (Uniform Code of Military Justice, Act. 133) מופיעה העבירה של התנהגות „שאינה הולמת קצין וג'נטלמן“ בצורה כללית, ללא כל פירוט, ובית-הדין הוא הקובע בכל מקרה ומקרה האם קצין בהתנהגותו עבר על סוג זה. ובסוף דברי, הרשה-נא לי להסתייג בצורה גמ-רצת-ביותר מדעתך שהעזרות בשופטים בלתי-מקצועיים יש בה משום פגיעה בשופטים המשפטיים. לי נראה שההיפך מזה הוא הנכון, ואם נחזור ל-דוגמה שהבאתי לעיל, הריני סבור שמכודו של בית הדין (ושל השופט-המשפטן — בכלל זה) רק

ג. על השיפוט המשמעתי

אלי"מ זהר („מערכות“ צ"ה, עמ' 33): „...בתוצאה מהאמור לא יהיה לדין משמעתי מעמד של תהליך משפטי מלא“. דוגמאות ליחסו המיוחד של המחוקק לשיפוט המשמעתי נוכל לראות במספר סעיפים של החוק. סעיף 145 קובע כי „ביטול תלוזה ע"י קצין שיפוט לא תשמש מניעה לחזור ולדון בה בהתאם לפקודות הצבא“ וסעיף 171 (ב) מרחיק לכת עוד יותר וקובע כי „אין רואים פסק בדין משמעתי כ-מעשה בית-דין לגבי בית-דין צבאי או כל בית-משפט אחר“. עם זאת קובע סעיף 161. כי „קצין שיפוט לא יהיה כפוף לדיני הראיות ויפעל בדרך הנראית לו מועילה ביותר לביורר התלוזה“(1). ה-שיפוט המשמעתי הוא, איפוא, דרך חינוכית של הענשה במסווה „משפטי“, כביכול, ואפילו סעיף 168 המסמך את הפרקליט הצבאי הראשי לבטל, עקב ליקויים פרוצדורליים, פסק שניתן בדין משמעתי, אינו עושה שיפוט זה „משפטי“ יותר.

אין בכונתי לשלול, חלילה, את הצורך בשיפוט קצר ומהיר שלא יהיה מסורבל בפרטי פרטים פור-מליים ויהא אמצעי לתגובה חינוכית מיידית; אין גם בכונתי להתעלם מן העובדה שאי-אפשר להעמיס על בית-דין צבאי את הטיפול בכל עבירה משמעטית פעוטה; אולם נראה לי שלמרות כל אלה חייב השופט המשמעתי להיות משפט במלוא מובן המלה. עלינו להקפיד שלחילל המבא לדין לא תהיה ה-הרגשה של „רוצים לדפוק אותי“; אסור שלחילל תהיה הרגשה של „לא חשוב מה שאטען, בין כה וכה כבר תחליטו לסדר אותי“. גישה פסולה היא גישתם של מפקדים וטוראים רבים הסבורים כי בשיפוט המשמעתי נשפט החייל להלכה על העבירה שנכתבה בתלוזה, ולמעשה — על כל העבירות ש-

אין ספק כי מעשה חקיקתו של חוק השופט ה-צבאי היה אחד ממעשי החקיקה החשובים ביותר של הכנסת וראוי הוא לעיון רב. יפה עשתה, איפוא, מערכת „מערכות“ שהקדישה מקום לענין זה בגל-יונות האתרוגים של הירחון ומאמרים המאלפים של אלי"מ זהר האירו, בודאי, את עיניהם של קוראים רבים. למרבה הצער לא נגע אלי"מ זהר במידה מספקת באחד מחלקי החשובים של חוק השיפוט הצבאי — השיפוט המשמעתי.

כל איש-צבא יודע כי את יחסו של החייל ה-ממוצע לצבא, את רמת-רוחו, קובעים במידה מרובה דיוקא הפכים הקטנים של חיי יום-יום. על יסודות רבים בטי ה-*Esperitde Corps* אולם יסודו העיקרי הוא השיגרה של חיי החייל, החולין המאובק וה-מעופר. אם נרחיב אותו משפט מפורסם של גפוליון נומר כי הצבא אינו הולך רק על קיבתו, אלא גם על אוזניו השומעות את צריחת המ"כ וגם על טפסי ה-1004 וה-1008 שלו... את יחסו של החייל הממוצע לצבא קובעים, כאמור, בראש ובראשונה הפרטים הקטנים הקרובים אליו ובעיניו — „פני הצבא כפני המ"כ“. הוא הדין לגבי המשפט הצבאי — דמותו של הצדק הצבאי מצטיירת בתודעתו של החייל לא לפי ביה"ד הצבאי שבפניו, בדרך כלל, אינו נשפט, אלא לפי השיפוט המשמעתי, שאין לך כמעט חייל שלא טעם את טעמו.

בחוק השיפוט הצבאי תשט"ז ניכרת יפה מגמתו של המחוקק לחקק חוק אשר ימנע עיוות דין ואשר יתא בעת ובעונה אחת, הולם את צרכיו של הצבא, דברים אמורים בשפיטה של בתי-הדין הצבאיים ה-שונים. אולם בכל הנוגע לשיפוט המשמעתי ניתנה עדיפות לתביעות הצבא; וכפי שמביע זאת בהחירות

ביצע ואשר אי-אפשר להאשימו בהן מחוסר הוכחות מספיקות.

כיצד ינתן לשיפוט המשמעותי מעמד של תהליך משפטי מלא? — לדעתי, יש לבטל את סעיף 161 בדבר אי-תחולת דיני-הראיות בשיפוט המשמעותי, ולתקן את סעיף 171(ב) באופן שירים את מעמדו של השיפוט הזה.

כן מציע אני שינוי, שיהיה אמנם, שינוי קיצוני, אך השומר על כל מעלותיו של השיפוט המשמעותי הקיים, בלי חסרונותיו. אני מציע כי קציני-שיפוט זוטרים ובכירים יישמשו אך ורק שופטים-משפטים מיוחדים לדבר, אשר יבקר באופן קבוע ביחידות השונות (למשל, אחת לשבוע בכל יחידה) וישפטו את הנאשמים לפי כללי הראיות המקובלים (אם-כי יתכן להקל במקצת בדיני הראיות לגבי שיפוטם של שופטים אלה). כדי למנוע את המצב העלול להיווצר במקרה של יחידה שתנאיה אינם מאפשרים

ביקור תדיר של שופט כזה אפשר יהיה להסמיק, כפי שנהוג עד עתה, אחד מקציניה כקצין-שיפוט שדה לתקופה מוגבלת. על ידי שני שינויים אלה ימצא שביל הזהב: השיפוט המשמעותי יהיה שיפוט אוניקטיבי וחסר-פניות לחלוטין, רמתו תעלה ברורה וחיובותו בעיני החיילים תגדל לאין ערוך. ועם זאת לא יקרה עוקצו של השיפוט המשמעותי — המהירות והחריפות של התגובה תשארנה בעינין.

צבא ההגנה לישראל נמצא עדיין בתקופה של יצירת צורות וקביעת מסגרות. בשעה זאת של שדוד מערכות המשפט שלו חשובה כל הערה קונסטרוקטיבית, וכזאת נתכונה להיות הערתי. אני מקווה ששורות אלה תעוררנה עוד רבים לעיון ולהתרהור בנושא חשוב זה, ותתרומנה בכך תרומתן הצנועה לבנינו של צבאנו.

יעקב טירקל — רב"ם

ד. לשיתופם של חיילים צעירים בהרכב בית-הדין הצבאי המחוזי

למניעת עיוות דין כלשהו, אם לזכותו של הנאשם ואם לחובתו.

גורם נוסף, בלתי מבוסס כל עיקר, מצדיק את מינויו של שופט בדרגת הנאשם, והוא הגורם ה-חינוכי. דומני, שאין צורך להרחיב את הדיבור על הערך החינוכי והמסורי, שיש במינוי חייל, בעל דרגה גבוהה דוקא, לתפקיד של שופט.

שגורים בפינו הדיבורים על הצורך בחינוך ל-אזרחות של הנוער ובפרט זה שמקורו בא, וכי צה"ל — ביה"ס הגדול של האומה — הוא, שמקנה לנוער זה את יסודות האזרחות. האמנם נותר על הזדמנות מצוינת זו של קיום הלכה למעשה של מצות החינוך לאזרחות ע"י שיתופם של חיילים צעירים בבתי-דין צבאיים?

בעל המאמר הנ"ל מטיל ספק בכשרם של חיילים צעירים ובעלי דרגה גבוהה לשמש שופטים. אך בודאי יודה, שאין לפסול את כל החיילים האלה, ללא יוצא מן הכלל, לשפיתה. נראה לי, שמיעוט זה של כשרים לכל הדעות דיו למלא את הביקוש ל-שופטים. כמובן, יש להקפיד במינויים ולבחור ב-ראויים לכך בלבד. אגב, הקפדה זו חייבת להיות גם לגבי בעלי דרגה גבוהה.

אני רואה את תהליך מינויים של שופטים כך:

האמנם אין מקום בביה"ד הצבאי המחוזי לשופט, חסוה בדרגתו לנאשם?

טענתו של בעל המאמר, "מבעיות בית-הדין ה-צבאי המחוזי" (מערכות, חוב' צ"ד) נגד חובת שיתופו בהרכב ביה"ד של שופט שוה בדרגתו לנאשם — וכוונתו בעיקר לבעלי דרגה גבוהה, שהם הרוב בין העבריינים — יש לה יסוד, שהרי תכונות מסוימות הן שמכשירות את האדם לשמש בתפקיד אחראי זה ולא דרגתו. הנתנו של המתבר ברוחה; יותר קל למצוא את התכונות הנדרשות לשופט ב-מפקד ותיק ובעל דרגה גבוהה, מאשר באיש-צבא נמוך בדרגה ובגיל.

ברם, אין זה מתקבל על הדעת, שהמחוקק, אשר התקין חוק זה, לא שקל בין היתר גם את הנימוקים הנ"ל, ואם למרות זאת קבע את אשר קבע, יצא, כפי שניתן לשער, מתוך שתי הנחות: (א) אין זה מן הנמנע למצוא תכונות מתאימות לתפקידי שפיטה בחייל צעיר ונמוך בדרגה; (ב) גם במקרה, שהשופט השוה בדרגה לנאשם לא יוכיח אוניקטיביות מספקת, ומתוך נטיה טבעית ינסה לשאת את פניו של הנאשם — חברו לדרגה ולמעמד — הרי השופט השני, בעל הדרגה הגבוהה, ואתו אב ביה"ד, יהיו את המשקל שנגד, איזון זה בהרכב ביה"ד ישמש ערובה מלאה

המוסמכת, אשר תצוה על ביטול המניינים ועל מניינים חדשים.

מן הראוי שגם אב ביה"ד, שעל אוביקטיביותו סומך צה"ל את ידיו, יגיש לרשות המוסמכת את חות דעתו על פעולתם של שופטים כאלה. בידו צריכה להיות גם הזכות לתבוע ביטול מידי של מינוי שופטים, שלא הוכיחו את התאמתם לתפקיד.

*

בשולי הדברים כדאי להתעכב על נקודה מסוימת. רגילים אנו להתברך באופיו העממי והדמוקרטי של צה"ל. נוהג זה של מינוי שופטים, השווים בדרגה לנאשמים, הוא אחד הגילויים החשובים — והחיוביים דוקא — של עממיותו ודמוקרטיזציה של צה"ל.

לאחרונה ראוי עוד להזכיר את בעיית השיפוט ביחס לחיילי מילואים, שבעל המאמר נגע גם בה. ברצתי, לי, שכדאי לשקול כאן את האפשרות של מינוי שופטים מקרב חיילי המילואים — מעין תחליף לשופט בדרגתו של הנאשם — ולו גם תוך ויתור על השוויון בדרגה. הדבר כדאי מטעם נוסף: מינוי חיילי מילואים לשופטים יוסיף להם להרגשת השותפות המלאה בנשיאה באחריות לגורלו של צה"ל בכל השטחים, לרבות שיפוט.

אריה בראונר — סגן

הרשות המוסמכת תטיל על מפקדי היחידות לי- המליץ על מספר מסוים של חיילים בדרגות שונות כעל מועמדים לשופטים, בעלי התכונות הנדרשות מהמועמדים.

לאחר שהמינוי יאשר ע"י הרשות המוסמכת, יקראו המועמדים אל מפקדיהם, אשר יביאו לידיעתם את דבר מניינם, ויסבירו להם בשיחה רצינית את התפקיד שהוטל עליהם ואת כונתו של המתקבץ בקביעת נוהג זה בבתי הדין של צה"ל, שהיא לא ההגנה על הנאשם בראש וראשונה, שהרי למטרה זו קיימת סניגוריה, אלא ההגנה על האמת והצדק ומניעת עיוות דין כלשהו, ובפרט לרעתו של הנאשם.

ההודעה למועמדים על מניינים לשופטים, חובה שתעשה במעמד חגיגי, בדומה למסדר העלאה בדרגה, צורה חגיגית זו של מינוי לתפקיד תפעל על המועמדים בכיוון הרצוי, תעלה את ערכם בעיניהם ותעורר בהם יחס של כבוד-ראש לענין. כן ישפיע המינוי על העלאת הרוח בין שאר חיילי היחידה. כך תוצר אידאה, בה יתקבל המינוי לשופט כאות הצטיינות לחייל. הדברים אמורים הן בטוראים והן בבעלי דרגות, וקצינים בכלל זה.

תקפו של המינוי יהיה מוגבל לתקופה מסוימת. בתום התקופה תבדק רשימת השופטים ע"י הרשות

תיקון טעות

PZKW III; 5cm Kurze KWK-Kampf-)
(wagen Kanone).

בעמוד 22: מסיעת גייסות השריון האמריקאית הנה דגם M-59 ולא M-75.

על כך מעירנו אל"מ ש. עשת ותודתנו לו על כך.

המערכת

בחוברת צ"ה (ספטמבר 1955) גפלו הטעויות ה-

באות:

בעמוד 11: הטנק המצולם אינו מדגם "גמר" (טיגר) אלא טנק גרמני מדגם 3 עם תותח 5 ס"מ קצר ובעל מנגנון רתיעה של תותח 7.5 ס"מ דגם 38 קצר.